

Visuomenės sveikata 2002 m. Nr.2(17)

Turinys

J.Kalibatas, A.Stefanovič, R.Valintėlienė

Pneumonijų bei bronchitų gydymas Lietuvoje ir kai kuriose Vakarų Europos šalyse, (3-9).

L.Valius

Pacientų, sergančių lėtine obstrukcine plaučių liga, pirminės sveikatos priežiūros ypatumai, (10-14).

A.Laiškonis

Pneumonijų profilaktika, (15-18).

Ž.Petrulionienė

Arterinės hipertenzijos gydymas – efektyvus kraujospūdžio mažinimo būdas ir kraujagyslių apsauga, (19-21).

V.Bačiulis

Vaikų funkcinis vidurių užkietėjimas, (22-27).

R.Valintėlienė, A.Stefanovič, J.Kalibatas, K.Žagminas, V.Jurkuvėnas

Antibakterinių vaistų skyrimas viršutinių kvėpavimo takų infekcijoms gydyti Lietuvos poliklinikose, (28-32).

R.Žukauskaitė

Profilaktinis Lactobacillus (Gefilus) vartojimas antibiotikais gydant vaikų kvėpavimo takų infekcijas, (33-38).

A.Irnius, J.Stanaitis

Ligonių, sergančių lėtiniu pankreatitu, gydymas, (39-44).

K.Žagminas, A.Ambrozaitis, J.Kalibatas, D.Radzišauskienė

Gripo profilaktika: antivirusiniai preparatai ar skiepijimas?, (45-49).

E.Razgauskas, J.Kalibatas

Visuomenės sveikata ir šeimos gydytojas, (50-51).

A.Vingras

Rachito diagnostika, gydymas, profilaktika, (52-57).

J.Kalibatas, J.Urbelienė

Cukrinio diabeto gydymo taikant dietą tendencijos, (58-59).

V.Lapinskas

Naujojo analgetiko Deksketoprofeno ypatumai, (60-63).

Z.Kalpokitė, D.Kalibatienė, I.Glemžienė, E.Kazėnaitė

Kai kurie ūmios fazės žymenys sergant gastroenterologinėmis ligomis, (64-66).

G.Žvinklienė

Arterinės hipertenzijos gydymo nesėkmės, (67-72).

J.Jankauskas, J.Kalibatas

Sveikos gyvensenos mokymo svarba šiuolaikinėje visuomenėje, (73-78).

A.Venalis

Nesteroidiniai vaistai nuo uždegimo – problemos ir pasiekimai, (79-83).

Turinys

J.Kalibatas, A.Stefanovič, R.Valintėlienė

Pneumonijų bei bronchitų gydymas Lietuvoje ir kai kuriose Vakarų Europos šalyse, (3-9).

Santrauka

Pateikti duomenys apie apatinių kvėpavimo takų infekcijų gydymą 20 Lietuvos įvairių regionų ambulatorinių įstaigų. Gauti tyrimų rezultatai iš Lietuvos buvo palyginti su panašiomis studijomis, atliktomis keliose Europos šalyse. Rasta bendruomenėje įgytos pneumonijos gydymo skirtumų.

Raktažodžiai: antibiotikai, pneumonija, bronchitas, apatinių kvėpavimo takų infekcija, bendrosios praktikos gydytojai.

L.Valius

Pacientų, sergančių lėtine obstrukcine plaučių liga, pirminės sveikatos priežiūros ypatumai, (10-14).

Santrauka

Straipsnyje apibrėžiamas lėtinės obstrukcinės plaučių ligos terminas, apžvelgiami klinikiniai požymiai, ligos patogenezė, paūmėjimą skatinantys veiksniai, diagnozavimo metodai, dažniausi sukėlėjai. Aptariami gydymo (β -2 adrenoreceptorių agonistais, anticholinerginiais preparatais, metilksantiniais, antibiotikais, geriamaisiais kortikosteroidais, deguonimi) ypatumai.

Raktažodžiai: lėtinė obstrukcinė plaučių liga, paūmėjimas.

A.Laiškonis

Pneumonijų profilaktika, (15-18).

Santrauka

S. pneumoniae sukeltos pneumonijos yra viena iš pagrindinių sergamumo ir mirčių priežasčių visame pasaulyje. Šiame straipsnyje apžvelgiama pneumokokinių ligų epidemiologija, *S. pneumoniae* rezistentiškumas antibiotikams, alternatyvių brangių antibiotikų vartojimas, pneumokokinių ligų rizikos faktoriai, profilaktinė vakcina Pneumo 23 bei jos naudojimas Kauno infekcinėje ligoninėje ir Kauno Šilainių poliklinikoje. Gydant vaikų bakterines respiracines infekcijas Pneumo 23 efektyvumas buvo 84%, suaugusių – 69%. Aprašoma B tipo *Haemophilus influenzae* sukelta pneumonija bei jos profilaktika HiB vakcina.

Raktažodžiai: *S. pneumoniae*, Pneumo 23 vakcina, efektyvumas, HiB vakcina.

Ž.Petrulionienė

Arterinės hipertenzijos gydymas – efektyvus kraujospūdžio mažinimo būdas ir kraujagyslių apsauga, (19-21).

Santrauka

Aterosklerozė – pagrindinė širdies ir kraujagyslių sistemos ligų priežastis. Lietuvoje šios ligos kasmet lemia daugiau nei 50 proc. mirčių.

Hipertenzija – vienas geriausiai įrodytų aterosklerozės rizikos veiksnių arba prediktorių. Hipertenziją ir aterosklerozę sieja labai glaudus ryšys. Sergantiesiems arterine hipertenzija progresuojanti aterosklerozė gerokai dažniau ir anksčiau sukelia komplikacijas vainikinėse arterijose (miokardo infarktus), smegenų arterijose (aterotrombozinius insultus) ir periferinėse arterijose (klaudikaciją ir galūnių išemiją).

Iš pradžių hipertenzija aterosklerozę pagreitina sutrikdydama endotelio funkciją, vėliau – skatindama aterosklerozinių plokštelių progresavimą. Tai lemia ankstyvą sergamumą ir mirštamumą nuo aterosklerozės komplikacijų širdyje, smegenyse bei inkstuose.

Raktažodžiai: aterosklerozė, hipertenzija, vaistai nuo hipertenzijos.

V.Bačiulis

Vaikų funkcinis vidurių užkietėjimas, (22-27).

Santrauka

Straipsnyje apžvelgiami vidurių užkietėjimo (obstipacijos) bei išmatų nelaikymo (enkoprezės) fiziologiniai ypatumai, mechanizmai, dažnumas įvairiame amžiuje. Taip pat nagrinėjamos atsiradimo priežastys, tyrimo bei gydymo metodai, rekomenduojama mityba.

Raktažodžiai: vidurių užkietėjimas (obstipacija), enkoprezė.

R.Valintėlienė, A.Stefanovič, J.Kalibatas, K.Žagminas, V.Jurkuvėnas

Antibakterinių vaistų skyrimas viršutinių kvėpavimo takų infekcijoms gydyti Lietuvos poliklinikose, (28-32).

Santrauka

Tyrimo tikslas buvo aprašyti, kaip antibakteriniai vaistai skiriami viršutinių kvėpavimo takų infekcijoms gydyti Lietuvos poliklinikose. Atliktas paplitimo tyrimas 20 atsitiktinai atrinktų poliklinikų: 10 vaikų ir 10 suaugusiųjų. Peržiūrėjus 4200 atsitiktinai atrinktų ambulatorinių ligonių kortelių, registruoti per vienerius metus diagnozuoti kvėpavimo takų infekcijų atvejai. Išanalizuoti 3084 viršutinių kvėpavimo takų infekcijų atvejai, tai sudarė 78,9% visų kvėpavimo takų infekcijų. Antibakteriniais vaistais gydyta 81,1% viršutinių kvėpavimo takų infekcijų. Vaikai, sergantys viršutinių kvėpavimo takų infekcijomis, buvo gydomi dažniau (81,9%) nei suaugę (75,8%). Vaikams ir suaugusiems dažniausiai antibakteriniai vaistai buvo skiriami gydant otitą (atitinkamai 86,1% ir 89,2%), tonzilitą (atitinkamai 84,3% ir 85,1%), o rečiausiai - diagnozavus sinusitą (66,1% ir 66,7%). Suaugusiems dažniausiai buvo skiriami tetraciklinai (31,0%), plataus veikimo spektro penicilinai (25,5%) ir kotrimoksazolis (23,5%), o vaikams – plataus spektro peni-

ciliniai (33,9%), makrolidai (24,8%) ir kotrimoksazolis (15,7%). Mikrobiologinis tyrimas buvo atliktas tik 41 vaikui, sergančiam viršutinių kvėpavimo takų infekcija (1,5%). Nei vienam suaugusiajam mikrobiologinis tyrimas nebuvo atliktas.

Raktažodžiai: viršutinių kvėpavimo takų infekcijos, antibakteriniai vaistai, mikrobiologiniai tyrimai, poliklinikos.

R.Žukauskaitė

Profilaktinis Lactobacillus (Gefilus) vartojimas antibiotikais gydant vaikų kvėpavimo takų infekcijas, (33-38).

Santrauka

Antibiotikai yra vieni dažniausiai skiriamų vaistų vaikų infekciniams susirgimams gydyti, kurie itin dažni šioje amžiaus grupėje. Šie medikamentai sukelia įvairius virškinimo trakto sutrikimus, dažniausiai – diarėją. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti diarėjos dažnį gydant vaikų kvėpavimo takų infekcijas antibiotikais ir įvertinti probiotinių pieno rūgšties bakterijų (laktobakterijų) profilaktinę reikšmę mažinant antibiotikų terapijos sąlygotą viduriavimą. 12 metų vaikų, sergančių ūmine respiracine infekcija ir gydomų įvairiais antibiotikais (penicilinu, amoksicilinu, cefalosporinais, eritromicinu ir trimetoprimo-sulfometoksazolio deriniu), dvi savaites vartojusių Lactobacillus GG (**Gefilus**[®]), diarėjos dažnis sumažėjo trečdaliu, palyginti su kontroline vaikų grupe. Vaikams, gydomiems antibiotikais, Lactobacillus GG yra saugi, efektyvi diarėjos profilaktikos priemonė.

Raktažodžiai: antibiotikai, diarėja, probiotikai, Lactobacillus GG.

A.Irnius, J.Stanaitis

Ligonių, sergančių lėtiniu pankreatitu, gydymas, (39-44).

Santrauka

Straipsnyje pateikti duomenys apie lėtinių pankreatitų patogenezę, klasifikaciją, endokrininį ir endogeninį kasos nepakankamumą bei gydymo metodus.

Raktažodžiai: lėtinis pankreatitas, endokrininis ir endogeninis kasos nepakankamumas, gydymo metodai.

K.Žagmninas, A.Ambrozaitis, J.Kalibatas, D.Radzišauskienė

Gripo profilaktika: antivirusiniai preparatai ar skiepijimas?, (45-49).

Santrauka

Gripo virusų infekcijos įtaka visuomenės sveikatai yra universali. Jie sukelia susirgimus bet kokio amžiaus žmonėms, gyvenantiems ir vidutinio, ir tropinio klimato zonoje. Didelių epidemijų metu šia infekcija susergera nuo 5 iki 30 proc. gyventojų. Gripo epidemijų metu visada yra stebimas bendras gyventojų mirtingumo padidėjimas. Ši mirtingumo padidėjimą sąlygoja ne tik gripas ir pneumonijos, bet taip pat širdies ir kraujagyslių sistemos bei kitos lėtinės ligos, kurių paūmėjimą sukelia gripo infekcija. Gripo sukėlėjai priklauso Orthomyxoviridae virusų šeimai, skirstomi į A, B ir C tipus. Gripo virusai

pasižymi dažnomis mutacijomis. Ypač dažnai keičiasi gripo A viruso hemagliutinino antigeninės savybės. Dėl viruso antigeninių savybių kitimo kasmet būtina skiepyti atitinkama vakcina. Gripui kontroliuoti naudojamos dvi pagrindinės priemonės: skiepijimas ir chemioprolifaktika. Skiepijimas yra svarbiausias gripo ir jo sunkių komplikacijų profilaktikos metodas. Specifinių antivirusinių preparatų vartojimas gripo chemioprolifaktikai ar gydymui yra svarbi papildoma priemonė, tačiau antivirusiniai preparatai negali pakeisti skiepijimo.

Raktažodžiai: gripo virusų infekcija, hemagliutininas, neuraminidazė, antigeninių savybių kitimas, antivirusiniai preparatai, amantadinas, rimantadinas, zanamiviras, oseltamiviras, skiepijimas.

E.Razgauskas, J.Kalibatas

Visuomenės sveikata ir šeimos gydytojas, (50-51).

Santrauka

Straipsnyje apžvelgiama sveikatos stiprinimo veikla pirminės sveikatos priežiūros lygiu; akcentuojama individuali šeimos gydytojo veikla kiekvienos konsultacijos metu, šeimos gydytojo komandos veikla, dalyvavimas profilaktinėse programose, santykiai su visuomenės sveikatos tarnybomis bei keliami mokslinių tyrimų vykdant visuomenės sveikatos priežiūrą šeimos gydytojo veikloje problema.

Raktažodžiai: šeimos gydytojas (bendrosios praktikos gydytojas), visuomenės sveikata, sveikatos stiprinimas, ligų profilaktika.

A.Vingras

Rachito diagnostika, gydymas, profilaktika, (52-57).

Santrauka

Rachitas – tai medžiagų apykaitos sutrikimas, kurio metu dėl vitamino D metabolitų stokos pakinta kalcio ir fosforo apykaita, nustatomi lipidų oksidacijos, baltymų, mikroelementų (geležies, vario ir kitų) metabolizmo pokyčiai.

Aptartos rachito, kaip vienos iš dažniausių kūdikių ir mažų vaikų ligos, priežastys ir rizikos veiksniai.

Rachito diagnostikos pagrindas – klinikinė ligos išraiška. Išsamiai aprašyti ligos simptomai, diferencinė diagnostika, gydymas ir profilaktika.

Rachito gydymas – tai kompleksas racionaliai derinamų specifinių ir nespecifinių priemonių. Pateiktos vitamino D skyrimo schemas ir nespecifinio gydymo priemonės.

Profilaktika skirstoma į prenatalinę ir postnatalinę, specifinę ir nespecifinę. Išsamiai aprašyti minėti profilaktikos būdai.

Raktažodžiai: rachitas, diagnostika, diferencinė diagnostika, gydymas, profilaktika.

J.Kalibatas, J.Urbelienė

Cukrinio diabeto gydymo taikant dietą tendencijos, (58-59).

Santrauka

Cukrinio diabeto gydymas taikant dietą bei tinkamos dietos svarba visuomet buvo mokslinių tyrimų akiratyje. Mitybos bei cukraus kiekio kraujyje priklausomybės nuo dietos tyrimai parodė, jog ligoniams, kurių maiste yra daug sočiųjų riebalų bei kūno masės indeksas yra >30 , kyla didesnė rizika sirgti diabetu. Tinkamas dietos parinkimas bei ligonių mokymas apimant tokius veiksnius kaip valgymo įpročiai (apetitas, valgio sudėtis), fizinis aktyvumas yra svarbūs kasdieniame bendrosios praktikos gydytojo darbe.

Raktažodžiai: cukrinis diabetas, mityba, bendrosios praktikos gydytojas, dieta.

V.Lapinskas

Naujojo analgetiko Deksketoprofeno ypatumai, (60-63).

Santrauka

Nesteroidiniai vaistai nuo uždegimo dažniausiai būna racematai, t. y. stereoizomerų S(+) ir R(+) mišiniai. Deksketoprofenas yra aktyvus keroprofeno S(+) enantiomeras, pasižymintis greitu ir stipriu analgetiniu poveikiu, o R(+) enantiomeras dažniausiai sukelia šalutinį poveikį. Todėl biotechnologiniu metodu atskiriamas aktyvusis grynas ketoprofeno enantiomeras.

Deksketoprofenas skiriamas neilgai trunkančiam įvairios kilmės nestipriam ir vidutiškai stipriam skausmui malšinti.

Raktažodžiai: nesteroidiniai vaistai nuo uždegimo, racematai, enantiomerai, ketoprofenas, deksketoprofenas.

Z.Kalpokaitė, D.Kalibatienė, I.Glemžienė, E.Kazėnaitė

Kai kurie ūmios fazės žymenys sergant gastroenterologinėmis ligomis, (64-66).

Santrauka

Darbo tikslas – ištirti dviejų ūmios fazės rodiklių ceruloplazmino ir bendrą sialo rūgščių koncentraciją sergančiųjų pankreatitu ar opiniu kolitu kraujo serume. Ištirti 54 ligoniniai, iš jų 45 sergo pankreatitu, 9 – opiniu kolitu. Ceruloplazmino kontrolei ištirti 66, bendram sialo rūgščių kiekiui nustatyti – 45 sveiki žmonės (iš jų 45 buvo kraujo donorai). Ceruloplazmino koncentracija buvo tiriama Ravino metodu, modifikuotu S. V. Bestuževos ir V. G. Kolbė, bendras sialo rūgščių kiekis – Voreno metodu, panaudojant perjodotiotiobarbitūrinės rūgšties reakciją. Nustatyta, kad antioksidanto ceruloplazmino koncentracija sergančiųjų pankreatitu ar opiniu kolitu kraujo serume buvo statistiškai patikimai didesnė negu sveikų žmonių ($p < 0,05$). Sergančiųjų opiniu kolitu šio antioksidanto koncentracija buvo tik nežymiai didesnė negu sergančiųjų pankreatitu. Bendras sialo rūgščių kiekis kraujo serume buvo didesnis tik sergančiųjų opiniu kolitu, o pankreatito atveju tik nežymiai didesnis negu kontrolinės grupės.

Raktažodžiai: ūmios fazės žymenys, antioksidantas ceruloplazminas, sialo rūgštys, pankreatitas, opinis kolitas.

G.Žvinklienė

Arterinės hipertenzijos gydymo nesėkmės, (67-72).

Santrauka

Šiuolaikinės hipertenzijos gydymo studijos įrodo gydymo efektyvumą, mažinant insultų, infarktų dažnį, inkstų ir širdies nepakankamumo laipsnį bei bendrą mirtingumą. Parenkant hipertenzijos gydymo būdą visų pirma svarbu teisingai nustatyti ligos stadiją, rizikos veiksnius, organų taikinių pakenkimo laipsnį ir lydinčias ligas. Hipertenzijos gydymo efektyvumas priklauso ir nuo vaistų farmakoterapijos bei jų šalutinių reiškinių. Tačiau dažniausiai neefektyvaus gydymo priežastis – sutarimo su ligoniu stoka.

Raktažodžiai: arterinė hipertenzija, vaistai nuo hipertenzijos.

J.Jankauskas, J.Kalibatas

Sveikos gyvensenos mokymo svarba šiuolaikinėje visuomenėje, (73-78).

Santrauka

Sveikatos sąvoka apima ir socialinę, ir emocinę sveikatą. Gera visuomenės sveikata yra pagrindinis šalies turtas. Todėl tinkamas mokymas apie sveikatos gerinimą turėtų tapti viena iš pagrindinių bendrosios praktikos gydytojo veiklos sričių. Kiekvienas gydytojas turėtų prisiminti, kad vienas svarbiausių sveiko gyvenimo būdo rodiklių – fizinis aktyvumas – turi didelę reikšmę ligų prevencijoje bei gerinant sveikatą.

Raktažodžiai: sveikatos ugdymas, fizinis aktyvumas, bendrosios praktikos gydytojas, ligų prevencija.

A.Venalis

Nesteroidiniai vaistai nuo uždegimo – problemos ir pasiekimai, (79-83).

Santrauka

Straipsnyje pateikti šiuolaikiniai duomenys apie nesteroidinių vaistų nuo uždegimo veikimo mechanizmus, trumpai paminėta COX-1, COX-2 koncepcija. Pagrindinis dėmesys skirtas klinikinės farmakologijos klausimams, pateikiant rekomendacijas, kaip racionaliai parinkti nesteroidinius vaistus nuo uždegimo ir jų dozę, priklausomai nuo artrito pobūdžio, nuo nesteroidinių vaistų nuo uždegimo eliminacijos pusperiodžio, kitų vaistų vartojimo ir t. t. Straipsnyje aptartos pagrindinės komplikacijos ir šalutiniai poveikiai, kuriuos gali sukelti nesteroidiniai vaistai nuo uždegimo, paminėtos atsargumo priemonės, leidžiančios sumažinti šalutinių poveikių dažnį ir intensyvumą.

Raktažodžiai: nesteroidiniai vaistai nuo uždegimo, klinikinė farmakologija, artritai.